

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Анелия Божкова (НАИМ–БАН)
за докторската теза на Калоян Иванов Петков,
редовен докторант в катедра „Археология“ на ИФ, СУ „Св. Климент Охридски“,
на тема „Оръжията като вотивен дар в Тракия
и съседните култури – I хил. пр. Хр“
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по професионално направление 2.2. История и археология

Темата на докторската теза, предмет на рецензиране, е колкото неочаквана, толкова и провокативна. Неочаквана, защото българската историография няма сериозни традиции в подобна проблематика и разработването ѝ в рамките на докторска теза носи известни рискове. Провокативна, заради трудностите в обективното изследване на тракийската мито-ритуална среда (легендарна или материална) и отсъствието на общоприета гледна точка към нейното съществуване и характеристика. Ще припомня тук само несъстоялата се все още дискусия на тема „Ямни комплекси“, за да открия и смелостта и отговорността на докторанта и неговия научен ръководител проф. д-р Тотко Стоянов да се ангажират с тази тема. Бих добавила – и усилията, положени за да доведат нейното разработване до успешен финал.

Докторската теза е структурирана в 6 части, като първата и последната са съответно увод и заключение. Съдържа още каталог на контекстите с вотивните предмети и други текстови и графични приложения.

В увода, според традиционната практика, са формулирани целите и задачите на работата, оповестени са използваните методи (като не са артикулирани изцяло всички реално използвани в анализа), защитен е териториалният обхват на изследването. Изрично е подчертано значението на документирани научни факти от по-далечни зони на античния свят, които внасят нужни доказателствени аргументи в анализа. Направен е и

опит за ясна дефиниция на понятийния апарат на изследването с цел обективно разбиране на проблематиката. В желанието си да постави в рамки многообразието на контекстуалната среда обаче, Калоян Петков е допуснал известни неясноти в терминологията, която впрочем се използва твърде непоследователно и във световните научни издания. Опитът му например да разграничи ритуален депозит (ритуална яма) от ямен комплекс не е убедителен, доколкото остава неизвестна цялостната селищна среда и броят на негативните структури, открити в нея. Препоръчвам в бъдещи занимания с обредни/ритуални/култови контексти докторантът да изработи и защити за своите нужди една поизчистена дефиниционна схема.

Историографската глава е разделена на две логични, но твърде несиметрични части, доколкото тази за родните изследвания акцентира върху проучванията на култови места по принцип, а прегледът на чуждите научни резултати е с фокус върху депозитите с въоръжение в ритуална среда. Подобен дисонанс, както вече беше упоменато, произтича от състоянието на изворовата база и за пореден път доказва допустимостта от изследване на тази тема и в тракийския обреден свят.

Още в историографският преглед Калоян Петков преплита проблематиката на ритуалните депозити с тази на погребалните контексти от определен тип, защитавайки тезата, че процесът на хероизация на воини-аристократи също има отношение към ритуалните депозити с въоръжение. И, макар че докторантът отлично схваща отликите в двата ритуални поведенчески модела – този на вотивните практики и този на церемонията към отвъдното, те често се смесват в изложението и оставят впечатление за неизбистрени контекстуални аспекти.

Третата глава е централна по отношение на анализа и в нея са разгледани обредните места в Тракия (в типологически порядък) и въоръжението, което се документира в тяхна среда (отново с присъствие на типологическа подредба). Наред с останалите, тук се дискутират и ритуални депозити, свързани с металургични центрове и дейности, което е похвално и перспективно като поле за бъдещи изследвания. В тази глава, Калоян Петков е изчерпателен, демонстрира познания относно резултатите от проучванията и

съумява да изгради една убедителна схема на разнообразни по тип депозити и практики и да предложи формална характеристика на предметите, използвани вторично като ех- voto. В отделна част са систематизирани данните за погребалните контексти на тракийски войни, и това разграничение е нужно и напълно оправдано.

Четвъртата част съдържа данни за въоръжението като ритуален дар в други културно-географски райони на античния свят, и макар че тя е много обемна и наситена с фактология, има по-скоро познавателна и сравнителна роля спрямо основната задача на докторската теза.

Интересна е проблематиката на петата глава, която е с поглед към някои ритуални практики, свързани с елементите на въоръжението. Разгледани са издигането на трофеите и ритуалното умъртвяване, като само втория ритуал е оставил материални свидетелства в региона на древна Тракия.

В заключението са обобщени основните изводи и приноси на автора към проблематиката на разглежданата тема.

Приложенията, както и каталогът са изработени професионално, с нужните познания и критичен поглед към използваните свидетелства и артефакти.

Общото ми впечатление от работата на Калоян Петков е за положено успешно начало в тази нова за тракийската проблематика тема и за оригинално авторско изследване с несъмнен принос за изучаването на обредната среда на древните траки.

Въз основа на цялостната ми оценка за дисертационния труд убедено гласувам за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Калоян Петков.

12. 05. 2023 г.

София

проф. д-р Анелия Божкова